

УДК 330.5

Борович Оксана Василівна,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і аудиту
Івано-Франківського університету
права імені Короля Данила Галицького

ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМУМ ЯК ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ГАРАНТІЇ ГРОМАДЯН

У статті досліджено якість життя в Україні, яка визначається вартістю споживчого кошика громадян, тобто прожиткового мінімуму. Проаналізовано динаміку та співвідношення прожиткового мінімуму у порівнянні з середньомісячною номінальною заробітною платою за 2000-2015 роки.

Проведено порівняння вартості денного раціону за сьогоднішніми цінами радянських ув'язнених (1939-1941 роки) та працевдатних осіб й пенсіонерів в Україні, які отримують мінімальну заробітну плату та пенсію, відповідно. Встановлено, що внаслідок необ'єктивного визначення офіційного прожиткового мінімуму для працевдатної особи розмір мінімальної заробітної плати протягом аналізованого періоду був штучно занижений майже у двічі.

Ключові слова: забезпечення прожиткового мінімуму, мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, соціальні і демографічні групи населення; споживчий кошик, рівень бідності.

Постановка проблеми. В розвинених країнах світу рівень життя громадян визначається вартістю їх споживчого кошика, тобто набору товарів і послуг, необхідних для задоволення першочергових потреб в середньому на рік. Грошова оцінка такого кошика визначає прожитковий мінімум. За умови інтеграції України до Європейського Союзу необхідно привести державні соціальні норми і нормативи, прожитковий мінімум, зокрема, до європейських соціальних стандартів.

Сьогодні між урядовцями, науковцями та профспілками України іде постійна полеміка щодо перегляду розміру прожиткового мінімуму, від якого залежать мінімальна заробітна плата, пенсія, соціальні допомоги тощо. Експерти зазначають, що в Україні розміри державних соціальних стандартів занижені, особливо це стосується прожиткового мінімуму. Дані висновки підтверджують здійснювані щомісячні розрахунки такого мінімуму Федерацією професійних спілок України. Варто зазначити, що обчислене значення перевищує мінімум, розрахований і Міністерством соціальної політики і тим більше офіційне, та не приймається у ваги урядовцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впродовж останніх років активізувалася увага науковців (В. Вергелес, О. Гордей, Ю. Дорошенко, В. Жеребин, Н. Кизим, Н. Кравченко, О. Мельниченко, А. Славкова та ін.) до вивчення питань щодо оцінки соціальних норм та стандартів в Україні, зокрема, досліджуються тенденції у зміні розмірів соціальних стандартів та аналізуються нормативно-правові акти, які визначають правову основу для встановлення прожиткового мінімуму з метою реалізації державою

конституційної гарантії громадян, а отже і впливають на сучасний стан якості життя населення.

М. Папієв, О. Пищуліна, Н. Теслюк, І. Горобінська та іншими акцентовано увагу на важливості вивчення соціальної політики держави у період євроінтеграції України, метою якої є покращення рівня життя населення, що є особливо актуальним в умовах розвитку соціальної держави.

Постановка завдання. Завданням статті є дослідити якість життя українського населення, яка є індикатором розвитку країни та ілюструє ефективність реалізації соціальної політики держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регулювання соціального захисту громадян здійснюється такими найважливішими нормативно-правовими актами: Закони України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про прожитковий мінімум», «Про соціальні послуги»; Державний класифікатор соціальних стандартів та нормативів, Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг основних соціальних і демографічних груп населення» тощо.

Державні соціальні стандарти та нормативи встановлюються насамперед з метою реалізації визначених Конституцією України державних соціальних прав та гарантій. Зокрема, право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає в себе достатнє харчування, одяг, житло гарантує стаття 48, а право на охорону здоров'я, медичну допомогу – стаття 49 [4] основного закону України. Як зазначалося вище, основою забезпечення достатнього рівня життя громадян є прожитковий мінімум. Такий мінімум щорічно затверджується Верховною Радою України до початку розгляду Державного бюджету України і може переглядатися відповідно до зростання індексу споживчих цін разом з уточненням показників Державного бюджету України.

Прожитковий мінімум визначається нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для тих, хто належить до наступних основних соціальних і демографічних груп населення: 1) діти віком до 6 років (дошкільного віку); 2) діти віком від 6 до 18 років (шкільного віку); 3) працездатні особи; 4) особи, які втратили працездатність [12]. Такий мінімум, визначений для осіб, які відповідно до законодавства підлягають обов'язковому державному соціальному страхуванню, збільшується на суму обов'язкових платежів.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» прожитковий мінімум застосовується для:

- 1) загальної оцінки рівня життя в Україні, що є основою для реалізації соціальної політики та розроблення окремих державних соціальних програм;
- 2) встановлення розмірів мінімальної заробітної плати і мінімальної пенсії за віком, визначення розмірів соціальної допомоги, допомоги сім'ям з дітьми, допомоги у зв'язку з безробіттям, а також стипендій та інших соціальних виплат, на основі Конституції України та законів України;
- 3) визначення права на призначення соціальної допомоги;
- 4) визначення державних соціальних гарантій і стандартів обслуговування та забезпечення в галузях охорони здоров'я, освіти, соціального обслуговування та інших;
- 5) встановлення величини неоподаткованого мінімуму доходів громадян;
- 6) формування державного бюджету України та місцевих бюджетів [9].

Прожитковий мінімум розраховується на підставі наборів продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг, затверджених ще постановою Кабінету Міністрів

України № 656 від 14.04.2000 р. [11], які складають споживчий кошик українців. Доцільно зазначити, що даним нормативним актом в Україні вперше було визначено досліджувану норму.

Сформований Кабінетом міністрів споживчий кошик налічує 297 товарів і послуг. На думку урядовців, значення прожиткового мінімуму дозволяє громадянам не голодувати, мати належний зовнішній вигляд і раз на рік відвідати культурні заходи (концерт чи театр). При обрахунку величини прожиткового мінімуму враховуються два складових елементи: фізіологічний – вартісне вираження матеріальних благ, необхідних для існування людини; соціальний – певний мінімальний перелік духовних цінностей.

Набір продуктів харчування (визначаються в натуральних показниках) формується з використанням нормативів фізіологічної потреби організму людини в продуктах харчування, з урахуванням їхнього хімічного складу та енергетичної цінності, сформованих відповідно до рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я. Вартість такого набору визначається як сума вартостей споживання кожного продукту, включеного до набору продуктів харчування відповідної групи населення.

Набір непродовольчих товарів (визначається в натуральних показниках) формується відповідно до нормативів забезпечення особи засобами гігієни, медикаментозними засобами, засобами захисту організму людини від впливу навколишнього середовища, а також засобами для влаштування побуту. Непродовольчі товари бувають індивідуального користування (верхній зимовий та демісезонний одяг, костюм (сукня), натільна білизна, панчішно-шкарпеткові вироби, головні убори, галантерейні вироби, взуття) і загальносімейного користування (текстильні вироби, білизна, посуд, побутові прилади, меблі, предмети першої потреби, предмети санітарії та ліки). Вартість набору складається із суми вартостей споживання непродовольчих товарів індивідуального та загальносімейного користування на одну особу на рік [11].

До набору послуг, який визначаються у нормативах споживання, включаються житлово-комунальні, транспортні, побутові послуги, послуги зв'язку, закладів культури, освіти, охорони здоров'я та інші. Такий набір послуг формується спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади у сферах надання відповідних послуг.

Основними принципами формування прожиткового мінімуму у частині [12]:

- набору продуктів харчування є: 1) забезпечення дитини повноцінним харчуванням для розвитку здорового організму; 2) забезпечення дитини віком від 6 до 18 років додатковим харчуванням для активного соціального та фізичного розвитку; 3) задоволення організму працюючої особи у відтворенні працездатності, збереження працездатності для безробітного, відновлення в необхідних випадках працездатності для особи, яка її втратила; 4) підтримання повноцінного функціонування організму людини похилого віку;
- набору непродовольчих товарів є: 1) забезпечення збереження здоров'я та підтримання життєдіяльності організму людини; 2) урахування особливостей потреб осіб, які належать до різних соціальних і демографічних груп населення; 3) урахування культурно-побутових потреб особистості;
- набору послуг є: 1) задоволення мінімальної потреби громадян у житлі, організації побуту, користуванні транспортом, закладами культури, у підтриманні зв'язку з навколишнім середовищем; 2) задоволення потреби громадян у користуванні закладами освіти, охорони здоров'я; 3) визначення житлово-комунальних послуг (з водопостачання, тепlopостачання, газопостачання, електропостачання,

водовідведення, утримання та експлуатації житла і прибудинкових територій, сміттєзбирання, утримання ліфтів), на основі соціальної норми житла та нормативів споживання зазначених послуг.

Денний раціон «бюджетного українця», встановлений Постановою № 656, складається із 276,7 гр. хліба, 406,8 гр. молочних продуктів, трошки більше як пів-яйця, 400 гр. картоплі, 7 гр. рису і 134,3 гр. м'ясних виробів (у кращому випадку), а також 13,7 гр. вершкового масла, 76,7 гр. капусти, 5,5 гр. сала тощо (всього 38 найменувань). Для порівняння встановленого державою сьгоднішнього раціону громадян України, покажемо денні норми харчування радянського ув'язненого, виконуючого норму на 100% (табл. 1).

Таблиця 1

Раціон ув'язненого, виконуючого норму на 100%, передбачений наказом НКВС СРСР від 14.08.39 р.

Найменування продуктів	Норма на день, гр.	Ціна, грн. за 1 кг	Вартість, грн
Хліб	1200	13,08	15,7
Борошно пшеничне	60	7,34	0,44
Крупа різна	130	10,0	1,3
М'ясо	30	62,92	1,88
Риба	158	55,0	8,69
Рослинна олія	12	27,87	0,33
Макарони	10	9,91	0,1
Цукор	13	10,92	0,14
Чай сурогатний	2	200	0,4
Картопля та овочі	600	6,0	3,6
Томат-пюре	10	12,0	0,12
Перець стручковий	0,13	100	0,01
Лавровий лист	0,2	320	0,06
Сіль	20	2,75	0,06

Ціни наведені за даними Інтернет ресурсу <http://pravda.if.ua/news-77010.html>

Як видно із таблиці 1 в'язні Радянського Союзу споживали чай та сіль й деякі спеції, які на даний час не включені до споживчого кошика українця. Порахувавши витрати на утримання радянських ув'язнених, визначили, що вартість денного харчування за сьгоднішніми цінами складає 32,83 грн., а на місьць – 984,9 грн. Принагідно хочемо зазначити, що у 2015 р. мінімальна пенсія становить 949,00 грн., за котру пенсіонери не тільки харчуються, але й повинні сплатити комунальні послуги та купити лікарство тощо.

Враховуючи, те що витрати на продукти харчування, за даними вибіркового спостереження домогосподарств, за 9 місяців 2014 р. складають 53,5 % доходів українців, то із суми мінімальної заробітної плати громадяни мають витратити на їжу 651,63 грн. на місяць або 21,72 грн. на день. Поряд з цим потрібно врахувати, що обчислене значення є денною номінальною заробітною платою, а отримана на руки сума (за вирахуванням обов'язкових утримань) становить 19,10 грн.

Для прикладу, в Англії споживчий кошик включає шампанське і пиво, а також MP3-плеєр з музичними записами й акустична гітара і великий перелік товарів для дому, включаючи дверні ручки і витрати на садівника. У кошик американця входять витрати на тютюнові та алкогольні вироби, а також на освіту, мобільний і комп'ютерний зв'язок [1].

Французи заклали в свій споживчий кошик витрати на відвідування перукарні, купівлю лаків для волосся, гелів для душу і інших численних косметичних засобів, без яких сучасне життя неможливе. Крім цього, передбачені кошти на няню для дитини, апарати для виправлення зубів, оренду автомобілів, проїзд на таксі, а також їжу для котів і собак [1].

Далі проаналізуємо набір непродовольчих товарів, до якого включено: 1) для чоловіків – одні штани на 4 роки, один спортивний костюм і светр на 3 роки, сім пар шкарпеток на рік та одні плавки на 10 років, одні зимові чоботи на 5 років тощо; 2) для жінок – одне зимове пальто на 8 років, одна спідниця і сукня та одна пара зимових чобіт на 5 років, 1 бюстгальтер та три пари колготок на рік, по одній парі осінньо-весняних та літніх туфель на 2 та 1, 5 роки відповідно тощо.

До споживчого кошика працездатних громадян не включено дезодоранти і парфуми, поряд з цим закладено 417 гр. вати і майже три куски господарського мила на місяць. До набору послуг українцям закладено 4 стрижки на рік, а також раз на рік відвідати культурно-масові заходи (кіно, театр, цирк, зоопарк) та скористатися послугами хімчистки тощо.

Хочемо відзначити, що значення основних соціальних стандартів та гарантій в Україні, зокрема прожиткового мінімуму, є невисоким і тенденція їх зростання в останні роки є повільною (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка основних державних соціальних стандартів та гарантій в Україні

Показник	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2015 р.	2015 р. до 2000 р., раз
Прожитковий мінімум, грн.:					
- загальний	270,1	423	875	1330	4,9
- діти віком до 6 років	240,71	376	799	1167	4,8
- діти віком від 6 до 18 років	297,29	478	957	1455	4,9
- працездатне населення	287,63	453	922	1378	4,8
- особи, які втратили працездатність	216,56	332	734	1074	4,9
Мінімальна заробітна плата, грн.	90	332	922	1378	15,3
Мінімальна пенсія за віком, грн.	30	332	734	1074	35,8
Середньомісячна заробітна плата **, грн:					
- в Україні	230	806	2239	3998*	17,4
- в Івано-Франківській області	188	718	1927	3152*	16,8

У таблиці наведені дані станом на кінець відповідного року

* – за 4 місяці 2015 року.

** за даними Інтернет ресурсу http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2015/gdn/reg_zp_m/reg_zpm15_u.htm.

Як видно із таблиці 2, в період із 2000 р. по 2015 р. прожитковий мінімум зріс у 4,9 рази, однак реальне зростання (з урахуванням темпу інфляції за аналізований період) склало лише 2,9 рази (інфляція за вказаний період склала 197 %). Мінімальна заробітна

плата за аналізований період зростає швидшими темпами та в останні роки дорівнює прожитковому мінімуму.

Позитивну тенденцію має також середньомісячна заробітна плата, яка в Україні та в Івано-Франківській області зросла в середньому в 17 раз. Мінімальна пенсія за віком за 15 років зросла у 35,8 рази, що свідчить також про позитивну тенденцію.

За розрахунками Міністерства соціальної політики фактичний прожитковий мінімум для працездатної особи у цінах квітня 2015 року становив 2317 грн. [3] Враховуючи зазначене, розрив між офіційним і фактичним прожитковим мінімумом збільшився до 190 %, а із зростанням комунальних тарифів й поготів. Хочемо звернути увагу, що такий розрив зросте ще більше в осінньо-зимовий період, в якому оплату за комунальні послуги здійснюватиметься за підвищеними тарифами. Зокрема, ціни зросли на:

- природний газ, що використовується для потреб населення – в 6 разів;
- тепло – в середньому на 71%;
- електроенергію – на 18-88%;
- гарячу воду – в середньому на 55-57%;
- холодну воду – в середньому на 4-20% [6].

Із зазначеного випливає, що в Україні задоволення потреб населення на рівні, нижчому від мінімального вважається стандартом, певним державним цільовим орієнтиром. За міжнародними нормами, визначеними ООН, межа бідності – заробіток у 5 чи менше доларів за добу однією особою, тобто у 150 доларів США на місяць [16]. Для України, за останнім курсом Національного банку майже 22,15 грн. за долар, така межа становить 3322,5 грн. Із зазначеного випливає, що встановлений мінімальний споживчий кошук українців на рівні 1218 грн. у 2,73 раз менший від рівня бідності у світі. Доцільно також зазначити, що експерти ООН віднесли до категорії бідних 75% населення України [13].

Незважаючи на те, що мінімальну заробітну плату отримують тільки частина громадян, однак якщо врахувати подорожчання тарифів на проїзд у транспорті і комунальні послуги, а також цін на продукти та промислові товари, то ще більшу частину населення слід віднести до категорії малозабезпечених громадян.

Водночас, Закон України «Про прожитковий мінімум», визначає прожитковий мінімум як вартісну величину достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [12]. Погоджуємося із думкою Крупи В.Р., що у зазначеному трактуванні прожитковий мінімум можна розглядати як межу бідності, тобто як критерій для надання соціальної допомоги найбільш уразливим верствам населення, але аж ніяк не як стандарт життя країни, що прагне інтегруватися у європейську спільноту [5].

Конституційним судом України 22 травня 2008 р. прийнято рішення, за яким прожитковий мінімум для працюючих осіб підлягає збільшенню на розмір податку на доходи фізичних осіб. Враховуючи те, що українці сплачують і єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) та військовий збір, то така соціальна норма мала б включати всі обов'язкові утримання.

Внаслідок необ'єктивного визначення фактичного прожиткового мінімуму для працездатної особи в квітні 2015 року розмір мінімальної заробітної плати був штучно занижений на 1552,2 грн (2317 грн + 335,04 грн + 34,75 грн + 83,41 грн – 1218 грн) або на

221,6 % (2317 грн. – фактичний розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб у цінах квітня поточного року за даними Мінсоцполітики, 335,04 грн. – сума податку на доходи фізичних осіб; 83,41 грн – ЄСВ, 34,75 грн – сума військового збору.

На наше переконання, прожитковий мінімум сьогодні не відіграє значення основного соціального стандарту, оскільки, наприклад, при розрахунку державної соціальної допомоги для різних категорій осіб використовується умовне значення «рівень забезпечення прожиткового мінімуму». Незважаючи на те, що трактування даної категорії немає у жодному нормативному акті, вона застосовується з 2000 р. відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» [10]. За вказаним законом розмір державної соціальної допомоги визначається як різниця між прожитковим мінімумом для сім'ї та її середньомісячним сукупним доходом та не може перевищувати 75 % прожиткового мінімуму для сім'ї.

Стаття 9 Закону України «Про Державний бюджет на 2015 рік» встановлює наступний рівень забезпечення прожиткового мінімуму (гарантований мінімум) для призначення допомоги відповідно до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» та визначається у відсотковому співвідношенні до прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення: для працездатних осіб – 21 %, для дітей – 85 %, для осіб, які втратили працездатність, та інвалідів – 100 % відповідного прожиткового мінімуму [8].

Крім того, відповідно до статті 5 Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» для кожної дитини (крім дитини-інваліда), яка входить до складу малозабезпеченої сім'ї, рівень забезпечення прожиткового мінімуму збільшується на 10%, а для кожної дитини-інваліда, яка входить до складу малозабезпеченої сім'ї, для кожної дитини, яка утримується матір'ю (батьком, усиновителем), що не перебуває у шлюбі, і запис про батька (матір) цієї дитини у Книзі реєстрації народжень провадиться у встановленому порядку за вказівкою матері (батька), для кожної дитини, в якій один або обоє батьків є інвалідами I або II групи, – на 20%.

Значення забезпечення прожиткового мінімуму різних соціальних і демографічних груп наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Значення прожиткового та гарантованого мінімумів основних соціальних і демографічних груп населення

Соціальні і демографічні групи населення	3 01 січня 2015 року		3 01 грудня 2015 року	
	Прожитковий мінімум (грн)	Гарантований мінімум (грн)	Прожитковий мінімум (грн)	Гарантований мінімум (грн)
Працездатні особи	1218,00	255,78	1378,00	289,38
Непрацездатні особи	949,00	949,00	1074,00	1074,00
Діти до 6 років	1032,00	877,20	1167,00	991,95
Діти від 6 до 18 років	1286,00	1093,10	1455,00	1236,75

Наприклад, родина складається з двох працездатних батьків, дитини 15 років і бабусі-пенсіонерки. Отже, рівень забезпечення прожиткового мінімуму для вказаної

родини з 01 січня по 30 листопада 2015 р. складає 2662,97 грн ((2 x 255,78 грн.) + (1093,10 грн + 1093,10 грн x 10%) + 949,00 грн).

Після цього шляхом ділення загальної суми доходу всіх членів сім'ї за розрахунковий період на 6 визначається середньомісячний сукупний дохід сім'ї за останні 6 календарних місяці. Якщо обчислене значення менше рівня забезпечення розрахованого вище прожиткового мінімуму, то сім'я має право на отримання державної допомоги. Розмір такої допомоги дорівнюватиме різниці цих двох величин, але не може бути більшим 75% рівня забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї.

Висновки. Розрахунки основних соціальних показників в Україні здійснюються, виходячи із заниженого розміру прожиткового мінімуму, що в свою чергу викривлює реальний стан бідності громадян країни, а відтак і нівелюється право громадян на отримання соціальних пільг та гарантій. Набори продуктів, товарів і послуг включені до споживчого кошика не змінювалися вже протягом 15 років. Сьогодні фактичний розмір прожиткового мінімуму в Україні набагато нижчий за значення, розраховані Міністерством соціальної політики України та федерацією профспілок України.

Офіційний прожитковий мінімум не враховує низку життєво важливих витрат населення, зокрема на житло, послуги освіти, охорони здоров'я, обов'язкові податки і збори, та не забезпечує дотримання права громадян на законодавчу норму щодо придбання основного набору непродовольчих товарів й послуг.

Допомоги малозабезпеченим сім'ям виплачуються із врахуванням рівня забезпечення прожиткового мінімуму та охоплюють широке коло громадян, що засвідчує те, що життя за межею бідності, стає нормою державної соціальної політики.

З метою усунення вищезазначених проблем доцільно: підвищити прожитковий мінімум для всіх соціальних і демографічних груп населення, а відтак і мінімальну заробітну плату до обґрунтованого рівня, що забезпечить можливість відшкодування реальних витрат громадян на задоволення основних потреб; щомісячно проводити індексацію мінімальної заробітної плати, пенсій та інших соціальних виплат з урахуванням індексу інфляції. Зазначені заходи створять передумови для покращення рівня життя українців, а відтак і реалізації визначених Конституцією України державних соціальних прав та гарантій громадян.

Список використаних джерел

1. Бубякіна І. Споживчий кошик в житті населення України / І. Бубякіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2971>.
2. Витрати і ресурси домогосподарств України за 9 місяців 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://editor.inhost.com.ua/storage/jkh/%D0%92%>.
3. Інформація щодо фактичного розміру прожиткового мінімуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=177078&cat_id=141688.
4. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Крупа В. Р. Удосконалення теоретико-методологічних підходів до встановлення державних соціальних стандартів в Україні / В. Р. Крупа // Ефективна економіка, 2013. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2621>.
6. О введении новых норм питания и вещевого довольствия для заключенных в ИТЛ

- и ИТК НКВД СССР : Приказ НКВД СССР № 00943 от 14.08.1939 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memorial.krsk.ru/DOKUMENT/USSR/390814.htm>.
7. Основні соціально-економічні показники за 2014-2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pond.if.ua/index.php/ua/novyny/195-osnovni-sotsialno-ekonomichni-pokaznyky-za-2014-2015-rr>.
 8. Про Державний бюджет на 2015 рік : Закон України від 28.12.2014 № 80-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80-19>.
 9. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.
 10. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України від 01.06.2000 № 1768-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>.
 11. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення : постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.2000 р. №656 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/656-2000-%D0%BF>.
 12. Про прожитковий мінімум : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-14>.
 13. Рівень життя в Україні: аналітика від ФПУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pon.org.ua/novyny/4072-riven-zhittya-v-ukrayini-analitika-vid-fpu.html>.
 14. Рішення Конституційного суду України № 10-рп/2008 22 травня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08>.
 15. Скільки коштують продукти харчування у Івано-Франківську [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravda.if.ua/news-77010.html>.
 16. Щобак О. Цьогоріч прожитковий мінімум українця утричі менший, ніж світова межа бідності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zik.ua/ua/news/2015/02/15/tsogorich_prozhytkovyy_minimum.

Боровыч О. В. Прожиточный минимум как основа реализации конституционной гарантии граждан

В статье исследованы качество жизни в Украине, которая определяется стоимостью потребительской корзины граждан то есть прожиточного минимума. Проанализирована динамика и соотношение прожиточного минимума по сравнению со среднемесячной номинальной заработной платой за 2000-2015 годы.

Проведено сравнение стоимости дневного рациона по сегодняшним ценам советских заключенных (1939-1941 годов) и трудоспособных лиц и пенсионеров в Украине, которые получают минимальную заработную плату и пенсию, соответственно. Установлено, что в результате необъективного определения официального прожиточного минимума для трудоспособного лица размер минимальной заработной платы в течение анализируемого периода был искусственно занижен почти в два раза.

Ключевые слова: *обеспечение прожиточного минимума, минимальная заработная плата, прожиточный минимум, социальные и демографические группы населения; потребительская корзина, уровень бедности.*

Borowicz O. V. Living costs as a basis the constitutional guarantees of citizens

In the article the quality of life in Ukraine, which is determined by the value of the basket that citizens living wage. The dynamics and the value of the subsistence minimum in comparison with average nominal pay-bit earn combos for 2000-2015 years.

The comparison of the value of the daily ration for Soviet prisoners today's prices (1939-1941 years) and able-bodied persons and pensioners in Ukraine who receive minimum wage and pension, respectively. It was established that due to biased definition of official subsistence minimum for able-bodied person minimum wage during the period was artificially undervalued almost doubled.

Key words: *the subsistence minimum, minimum wage, living wage, social and demographic groups; the basket, the level of poverty.*

